Cevat Özkaya Ağabeyin Ardından

Mustafa Gülali | 17 Ekim 2026

Bugün Cevat Özkaya ağabeyi kabre koyduk. Toprağın da bir sesi varmış, insanın içine düşen, orada uzun süre yankılanan bir ses. Cami avlusunda bir ömrü dualarla uğurlayan yüzlere bakarken bunu yeniden hissettim. O kalabalığın içinde her yüz, sanki onun hayatına açılan ayrı bir hatıra kapısıydı. Bir yayınevinin, bir derginin, bir dostluğun, bir hak arayışının izleri aynı duada buluşmuştu. Cenazedeki kalabalık, bir insana duyulan sevginin ve hürmetin sessizce yazılmış şehadetnamesiydi. Dün aramızdan ayrılan Cevat ağabey, bugün hepimize bir kez daha yaşamanın nasıl bir mesuliyet ve hayatın ne kadar fani olduğunu hatırlattı.

Kendisiyle çok uzun bir teşrikimesaimiz olmadı. Beraber geçirdiğimiz yıllardan, bitmek bilmeyen sohbetlerden söz edemem hâliyle. Bayramlarda hâl hatır sormak, dergi için yazı rica etmek, nadir de olsa telefonla konuşmak, karşılaştığımızda birkaç kelimeyi derinleştirmek… Bizim yakınlığımızın çerçevesi bunlardan ibaretti. Yine de her temasın ardından içimde, işine ve insanına hürmet gösteren bir ağabeyle konuşmuş olmanın sükûneti kalırdı. En son Babıâli üzerine hazırlanan kitap vesilesiyle görüşmüştük. Şimdi anlıyorum ki bazı insanları tanımak için takvimler dolusu beraberlik gerekmiyor. Kısa bir görüşmeden geriye, insanın içinde uzun müddet yaşayan bir vakar kalabiliyor.

Cevat ağabeyde beni en çok etkileyen husus, düşünceyle hayat arasında kurduğu ahlâkî irtibattı. Yakın dostlarının da şahitliği göstermektedir ki entelektüel birikimi, vitrinde tutulan süslü bir eşya hâline getirmemişti merhum. Okuduğunu mesele edinen, meseleyi sorumluluğa dönüştüren, sözünün arkasında duran mert bir mizacı vardı onun. Konuşurken mevzunun özüne yönelir, ayrıntıyı ihmal etmeden bütünü görmeye çalışırdı. Onun şahsiyetinde fikir, vicdanın terbiyesinden geçmişti.

1954’te Samsun’un Çarşamba ilçesinde başlayan hayatı, İstanbul’da yarım asrı aşan bir kültür ve mücadele yolculuğuna dönüştü. İstanbul Eğitim Enstitüsünü bitirdi, kısa süren öğretmenliğin ardından 1970’lerin çetin ikliminde dergiciliğe ve yayıncılığa yöneldi. *Pınar* ve *Gerçek* dergileri, ardından 1980’de kurucu kadrosunda yer aldığı Pınar Yayınları… Bunlar onun hayatında birbirini takip eden işler kadar, aynı istikametin farklı duraklarıydı. Kâğıt, mürekkep ve matbaa üzerinden bir neslin düşünce ufkunu genişletmeye çalıştı.

Pınar’ın yayın çizgisi bu bakımdan başlı başına bir fikrî cesaret örneği. Edward Said’in *Oryantalizm*’inin Türk okuruyla buluşmasına öncülük eden, Roger Garaudy’den Noam Chomsky’ye uzanan farklı düşünce dünyalarına kapı açan bir yayıncılık iradesi… Kitabı piyasaya sürülecek bir ürünün ötesinde, insanın zihninde açılacak yeni bir pencere sayıyordu merhum. Bir düşünürün sesini başka bir dile ulaştırmanın, uzak coğrafyaların tecrübelerini aynı müzakere masasına taşımanın önemini çok iyi kavrayanlardan biriydi. Bugün kitapçı raflarında doğal karşıladığımız pek çok fikrî karşılaşmanın ardında, o yıllarda gösterilmiş böyle bir irade ve cesaret saklıdır diye düşünüyorum.

Yayıncılık serüvenini anlattığı bir sohbette, ilk yılların maaşsız, sigortasız ve öğrenci evlerinde geçen zahmetli günlerinden söz ediyor kendisi. Bu ayrıntı, Cevat ağabeyin hayatını anlamak için nice övgü cümlesinden daha açıklayıcı benim için. İnandığı hakikatin yükünü başkasının omzuna bırakmadan taşımaya razı bir insandı o. Kolay kazancın, parlak ünvanların, rahat koltukların peşinden gitmedi, mesuliyet duygusunu gündelik emeğin içine yerleştirdi. Onun mücadeleciliği, yüksek sesle söylenen sözlerden ziyade yıllarca aksamadan sürdürülen işler üzerinden okunmalı diye düşünüyorum. Esasen öğretmenliği bırakıp yayıncılığa geçerken talim ve terbiyeden uzaklaşmış olmuyordu; aksine dersliğin duvarlarını genişletmiş, kitaplarla yetişecek kuşaklara başka bir mektebin kapısını aralamış oluyordu.

Yüzeysel bir araştırma yapayım dedim, karşıma ne bereketli çalışmalar çıktı...

1988'de Araştırma ve Kültür Vakfının kurucuları arasında yer alması, 1993'ten itibaren yayımlanan *Umran* dergisinin yayın yönetmenliğini üstlenmesi, toplantılar ve düşünce programları tertip etmesi demin bahsini ettiğim aynı arayışın devamı sayılmaz mıydı? İnsanları bir araya getirebilen, görüşleri tartıştırabilen, gençlerin önüne yeni okuma yolları açabilen bir mahfil kurucusu sayılamaz mıydı? Ne şüphe? Kaleme aldığı yazılarla düşünce hayatına katkıda bulunurken yayına hazırladığı eserler ve dergiler aracılığıyla insan yetiştirme iklimine de emek vermek ne büyük bir hizmet. Sözü çoğaltmakla yetinmeyen, sözün yaşayacağı zemini sabırla hazırlayan bir tam inanmış kültür ve fikir emekçisi Cevat ağabey… Bir derginin yeni sayısı, bir kitabın baskısı, bir toplantının hazırlığı; dışarıdan bakıldığında küçük görünen, tekrarlandıkça ömür isteyen işlerdir bunlar. Onun kadr u kıymetini ve sebatını biraz da bu görünmeyen mesainin içinde aramak gerekir.

MAZLUMDER Genel Başkanlığı ve Bosna Dayanışma Vakfındaki sorumlulukları ise bu fikrî hassasiyetin hayattaki karşılığıydı. Uzakta bir yerde haksızlığa uğrayan insan, onun için haber bülteninin geçici bir başlığına sığmazdı. Bosna'nın acısını, mazlum coğrafyaların feryadını kendi vicdanına yakın tuttu. Merhameti teşkilatlandırabilmek, adalet talebini kalıcı bir gayrete çevirebilmek her kişinin harcı değildir. Hele de bu kalbi sökülmüş, merhametsiz çağda... Cevat ağabey, inancını bu zahmetli sahada sınamış Müslüman bir ahlâk nöbetçisiydi.

Marmara İlahiyat Camisi'nin avlusunda, merhumun en yakınında bulunmuş, onunla dava ve kader birliği etmiş bir dostun gözyaşları beni çok duygulandırdı. O gözyaşlarında yalnızca bir kaybın acısı değil, yıllara yayılan bir beraberliğin, ortak bir mücadelenin ve derin bir vefanın izleri vardı. Cevat ağabeyin hayatına en yakından şahitlik etmiş bu dostun kesik bir iki sözü, onun nasıl bir insan olduğunu anlatan uzun cümlelerden daha tesirli geldi bana. Meğer bir insanın ardından söylenebilecek en sahici söz, gözyaşlarının sessizliğinde saklıymış, bir kez de burada öğrendim ben bunu.

Bugün cenazede toplanan o büyük cemaat, bir yayıncının, bir vakıf insanının, bir hak savunucusunun ardından saf tutmanın ötesinde bir vefaya şahitlik etti. Herkes kendi hayatına değmiş bir iyiliği, bir dostluk hatırasını, bir rehberliği uğurladı. Yüksek sesle "İyi biliriz." dediler "Merhumu nasıl bilirsiniz?" sorusuna canugönülden.

Benim payıma düşen hatıralar mütevazı. Galiba onların kıymeti de burada. Dostluğu sırf uzun yıllarla tartmak, kısa karşılaşmaların insanda bıraktığı tesiri eksik anlamak olur sanki. Bir telefon konuşmasının nezaketini, bayram tebriğindeki sıcaklığı, yazı üzerine gösterdiği dikkati ve son görüşmemizdeki -ki rahat iki üç sene olmuştur- fikrî diriliği unutmam mümkün görünmüyor.

Şimdi onun ardından kalan kitaplara, dergi ciltlerine, vakıf çalışmalarına bakınca bir hayatın asıl yekûnunu daha iyi görüyoruz: istikamet, sebat, diğerkâmlık ve sahicilik.

Rabbimden duam odur ki Cevat ağabeyin bıraktığı kıymetli miras, okunmayı bekleyen sayfalardan ibaret kalmasın; düşünmekten yorulmayan, mazlumun sesine kulak veren, hak bildiği yolda emek harcamayı sürdüren insanlarda yaşasın.

Bugün toprağa bir fâninin bedenini emanet ettik ama ömrüyle öğrettiği zarif üslup, ahlâkî mesuliyet, muvahhit duruş ve sebatkâr tavır omuzlarımızda kaldı.

Rabbim rahmetiyle muamele eylesin, kabri nur, makamı âli olsun.